

Včeraj so zaprli enoto Zavoda Hrastovec-Trate na Tratah

Zadnje postaje ni več, pred njimi so novi izzivi

Nekateri bi ljudi s težavami v duševnem razvoju in z duševnim zdravjem še vedno najraje ločili od sveta, a so v Zavodu Hrastovec-Trate pokazali, da je mogoče sožitje med "nami in drugačnimi"

V gradu Cmurek na Tratah je bil leta 1947 ustanovljen dom onemoglih, osem let kasneje pa so ga kot enoto pridružili takratnemu socialno-zdravstvenemu zavodu in ga imenovali Dom za duševno defektne Hrastovec pri Maribor. Grad so v tistem času tudi obnovili in v prvih letih je na Tratah živelo 130 oskrbovancev, največ, kar 300, pa 1970. leta, ko je bilo tam 68 zaposlenih. Maja letos je na Tratah bivalo še 63 stanovalcev, včeraj pa so grad simbolično zaprli, saj so svojim varovancem poiskali primernejše oblike bivanja, tam zaposlene pa razporedili po enotah na območju Slovenskih goric, Apaške doline, nekaj jih zdaj dela s stanovalci v dislocirani bivalni enoti

Foto: Janko Rath

Včeraj so grad simbolično zaprli, saj so svojim varovancem poiskali primernejše oblike bivanja

zavoda v Gornji Radgoni, drugi so se odločili za delo v Hrastovcu. Slovesnosti ob zaprtju gradu, ki ga bo do končnega dogovora, komu in kakšni dejavnosti ga nameniti, še vedno upravljal Zavod Hrastovec -Trate, so se poleg dr. Vlada Dimovskega, ministra za delo, družino in socialne zadeve, in Matjaža Hanžka, varuha človekovih pravic, udeležili še Valentin Pohorc, podpredsednik državnega zbora, Zmaga Prošt, predsednica Socialne zbornice Slovenije, in direktorji podobnih ustanov v Sloveniji ter številni gostje iz tujine. Josip Lukač, direktor zavoda, je na tiskovni konferenci povedal, da zavod vse manj deluje po tako imenovanem medicinskem modelu: "To, kar počnemo v medicinskem delu, ni zaželeno, saj naši psihiatri, žal, še vedno ne sprejemajo našega drugačnega načina dela in ga ne podpirajo, oni bi še vedno najraje delali za zidovi visoko ograjenih ustanov."

V največji tovrstni ustanovi, ki je namenjena ljudem s posebnimi potrebami, tistim s težavami z duševnim zdravjem in v duševnem razvoju, biva ta čas še nekaj več kot 600 odraslih, zanje pa skrbi 358 zaposlenih. V osemdesetih letih je zavod z mednarodnimi mladinskimi tabori začel stopati na novo pot, saj je začel odpirati svoja vrata, in takrat so se porodila prva razmišljanja o njegovi dezinstytucionalizaciji. Prav v Zavodu Hrastovec -Trate se lahko pohvalijo, da so bili prva javna ustanova na področju duševnega zdravlja, kjer so uvedli skupnostne oblike življenja in po dolgih prizadevanjih ustanovili stanovanjsko skupino v Mariboru. Danes ima zavod več stanovanjskih enot, dislocirano negovalno enoto, kmetiji, stanovanja, njihovi stanovalci živijo tudi pri nadomestnih družinah. Kot poudarja Josip Lukač, direktor zavoda, živi ta čas kar 106 njihovih stanovalcev v prijaznejših oblikah bivanja. V Gornji Radgoni, kjer že deluje dislocirana bivalna enota zavoda, bodo v sodelovanju s krajem in soinvestitorjem zgradili dom za 50 ljudi; v Voličini zavod že gradi pralnico, kjer bo v nadstropju tudi bivalna enota za 13 ljudi, ki bodo delali v pralnici, ta pa bo opravljala storitve ne le za zavod. Na širšem območju Slovenije naj bi v prihodnjih letih zgradili pet domov, Hrastovec pa bi deloval kot center.

Josip Lukač, direktor zavoda v obdobju, ko ta ne spreminja zgolj svoje zunanje podobe: "Strokovni razlog za nove oblike dela je bilo za vse nas ogrožajoče stigmatiziranje, vidna apatičnost večine stanovalcev, njihovo opazno razosebljenje, izolacija od okolja in socialnih mrež. V ekonomskem smislu pa je zavodsko varstvo navsezadnje relativno draga oblika bivanja. Naša želja je, da ob postopnem zmanjševanju števila stanovalcev v gradu Hrastovec, objekt na Tratah smo danes zaprli, in z gradnjo bolj humanih enot bivanja poskrbimo za vzpostavitev čimbolj neodvisnega bivanja naših

stanovalcev. Nacionalni program socialnega varstva za obdobje do leta 2005 uvaja sodobnejše koncepte razvoja in pomoči ljudem na področju socialnega varstva in na njihovi osnovi je mogoče zagotoviti večjo socialno vključenost večine družbeno izključenih skupin. Matjaž Hanžek, ki je zavod nazadnje obiskal maja letos, je ob zapiranja gradu na Tratah omenil, da že osem let čakamo na zakon o duševnem zdravju, kar kaže na odnos družbe do ljudi s posebnimi potrebami. V svojem nagovoru je minister Vlado Dimovski poudaril, da so v Zavodu Hrastovec -Trate naredili velik korak k drugačnemu odnosu do ljudi, ki so bili v preteklosti stigmatizirani in porinjeni na rob družbe: "Prepričan sem, da bodo vašemu vzgledu sledili ostali zavodi." Prav to tudi pričakujemo, je menil dr. Vito Flaker, strokovni direktor Zavoda Hrastovec -Trate in dekan fakultete za socialno delo, saj je Zavod Hrastovec -Trate v strukturi podobnih zavodov veljal za končno postajo, in če je bilo mogoče tako pomemben korak v razvijanju humanih medčloveških odnosov narediti tukaj, je to mogoče tudi povsod drugod.

Slavica Pičerko Peklar